

nl

Europese Unie
Regionaal beleid

inforegio

| No 28 | December 2008 |

panorama

**Groenboek over
Territoriale Cohesie,
de weg voor ons**

Inhoud

Groenboek over Territoriale Cohesie, *de weg voor ons*

Het groenboek over territoriale cohesie – van diversiteit een troef maken

Wat zijn de problemen voor de toekomst van het cohesiebeleid in Europa? Panorama presenteert het groenboek en bekijkt enkele hoofdthema's nader.

Het groenboek vanuit verschillende perspectieven

Vijf interviews laten zien hoe personen die er rechtstreeks bij betrokken zijn, het groenboek, zijn bereik en zijn doelstellingen zien.

Reportage: De conferentie van Parijs over territoriale cohesie en de toekomst van het cohesiebeleid

Panorama reist naar Parijs voor een tweedaagse conferentie, brengt verslag uit over de centrale boodschap en geeft een overzicht van de meningen en vragen die werden geopperd om het debat voort te zetten.

Europese groepering voor territoriale samenwerking – wat het is en hoe het werkt

Het nieuwe instrument van de Commissie om regio's te helpen groeperingen met rechtspersoonlijkheid op te richten, bureaucratie terug te dringen en obstakels die de samenwerking belemmeren, uit de weg te ruimen.

Agenda

REGIO & Netwerken

Online

Foto's (bladzijden): European Commission (3, 4, 5, 7, 9, 11, 12, 14, 15, 16, 17), EPA PHOTO / CTK / MILAN KOSECEAR (6), EPA PHOTO / ATTILA KISBENEDEK (8).

Omslag: Wind generator at Blyth, United Kingdom. Foto: European Commission.

Uitgever: Raphaël Goulet, Europese Commissie, DG Regionaal Beleid.

Andere medewerkers: Tipik S.A.

Dit tijdschrift verschijnt in papieren versie in het Engels, Frans en Duits op kringlooppapier. Het is verkrijgbaar in 22 talen van de Europese Unie op:
http://ec.europa.eu/regional_policy/index_en.htm

De standpunten in deze publicatie zijn die van de auteur en geven niet noodzakelijk de zienswijzen van de Europese Commissie weer.

4

8

12

13

18

19

20

In het kort

Territoriale cohesie – Van territoriale diversiteit een troef maken

Het pas verschenen groenboek van de Commissie over territoriale cohesie heeft een debat op gang gebracht over onderwerpen die wezenlijk zijn voor de manier waarop de EU te werk gaat. Dit document betekent veel meer dan alleen zijn invloed op het cohesiebeleid. Het doet vragen rijzen over de aard van territoriale samenwerking, over hoe mensen de ruimte waar zij wonen, benutten, over de implicaties op het terrein van sectoraal beleid, de verhouding tussen samenwerking en concurrentie. Manieren van leven veranderen, uitdagingen waar vroeger niemand aan dacht, worden reëel. Regeringen in Europa moeten daar op alle niveaus mee omgaan. Maar hoe?

Doordat een zo levendig debat zoveel onderwerpen aanraakt, belicht dit nummer van Panorama alleen het groenboek. We besteden aandacht aan het groenboek zelf, we brengen verslag uit van de tweedaagse conferentie in Parijs waarmee het debat van start ging, we interviewden vijf mensen die direct zijn betrokken bij het regionaal beleid op verschillende niveaus om te horen wat zij hopen of vrezen en u maakt kennis met het nieuwe EU-instrument ter vereenvoudiging van regionale grensoverschrijdende samenwerking: de Europese groepering voor territoriale samenwerking.

De territoriale dimensie vormde vanaf het begin de kern van het cohesiebeleid, in het subsidiariteitssysteem, de verdeling van de financiële middelen of de manier waarop de programma's worden georganiseerd. Maar velen hebben het gevoel dat de manier waarop overheidsbeleid inspeelt op de behoeften van gebieden, verbeterd moet worden, al is er dan nog geen consensus over hoe dat zou moeten. Daarom hebben het Europees Parlement, de informele vergadering van ministers van stedelijke ordening en territoriale cohesie in Leipzig in 2007 en allerlei verenigingen die specifieke gebieden vertegenwoordigen, de Commissie gevraagd om een rapport over territoriale cohesie op te stellen. Het groenboek is ons antwoord daarop.

Met de opening van het debat hoopt de Commissie te komen tot een gemeenschappelijk concept van territoriale cohesie en gezamenlijke Europese conclusies.

Ik nodig u uit dit nummer van Panorama te lezen en de website van Inforegio over het groenboek te bezoeken http://ec.europa.eu/regional_policy/consultation/terco/index_nl.htm

Doe mee aan het debat en laat ons uw mening horen!

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'DHübner'.

Danuta Hübner
Commissaris voor Regionaal beleid

Van diversiteit een troef maken – Het groenboek over territoriale cohesie

Dichtheid, afstand en verdeling: drie factoren waarvan in het Verslag 2009 van de Wereldbank wordt gezegd dat ze mogelijk invloed hebben op de snelheid van de economische en sociale ontwikkeling. In het groenboek over territoriale cohesie schetst de Commissie drie mogelijke fronten waarop deze problemen bestreden kunnen worden; zij bekijkt regio's met specifieke geografische kenmerken; ze bespreekt het begrip territoriale cohesie in de programmering van het EU-beleid en brengt cohesie als onderwerp ter tafel voor debat.

In 2006 nam de Raad de communautaire strategische richtsnoeren aan waarin stond dat “bevordering van de territoriale cohesie deel zou moeten uitmaken van de inspanning om het hele Europese grondgebied de kans te geven bij te dragen aan de groei en de werkgelegenheid”. Strategische richtsnoeren voor plattelandontwikkeling belichten ook de bijdrage van programma's die aansluiten bij territoriale cohesie.

Het belang van het bevorderen van coöperatie, dialoog en partnerschap tussen de verschillende niveaus van bestuur, organisaties en beleidsuitvoerders ter plaatse wordt steeds meer erkend.

Met het oog op de veranderingen veroorzaakt door de laatste uitbreiding, de behoefte de krachten te bundelen om de uitdagingen van de globalisatie aan te kunnen en de absolute noodzaak om te werken aan duurzame groei, heeft de Commissie dit groenboek uitgebracht en een raadplegingsfase gestart. Wat staat er nu precies ter discussie?

Concentratie – Verbindingen – Samenwerking: de uitdagingen aangaan

Concentratie

De EU heeft een ongebruikelijk patroon van verstedelijking met ongeveer 5000 kleine steden en 1000 grotere, verspreid over Europa. Hoewel het stedelijk netwerk dus vrij dicht is, woont maar 7% van de bevolking in steden met meer dan 5 miljoen inwoners tegen 25% in de VS.

Globaal genomen zijn steden kleiner in de EU en dat beïnvloedt de productiviteit. De EU kenmerkt zich door een minder grote concentratie van economische activiteit dan andere ontwikkelde delen van de wereld. Dat weerspiegelt een zekere Europese manier van leven die prijs stelt op duurzame groei, de bescherming van natuurlijke bronnen en culturele tradities. Het verstedelijkte leven is dus wel wijdverbreid, maar niet geconcentreerd: stadsmensen wonen dicht bij landelijke gebieden, en plattelandsbewoners hebben vaak gemakkelijk toegang tot de nodige diensten. Kleine en middelgrote steden zijn belangrijker dan hun omvang doet vermoeden. Zij bieden voldoende infrastructuur en diensten om te voorkomen dat het platteland ontvolkt en iedereen naar de steden trekt.

Hoe kunnen de voordelen van geconcentreerde economische activiteit worden bereikt en de nadelen - vervuiling, vastlopend vervoer, stedelijk verval en sociale uitsluiting - worden

Streven naar de economische voordelen van grote concentraties met behoud van de voordelen van Europa's kleinere steden.

voorkómen in een gebied dat wordt gekenmerkt door veel kleine en middelgrote steden? Het antwoord hierop is de verbetering van samenwerking, interactie en verbindingen tussen steden en het omringende platteland. Om te profiteren van een grotere productiviteit als gevolg van concentratie van economische activiteit, is het beter kritieke massa te genereren door middel van netwerken dan de steden enorm uit te breiden om dat effect te bereiken door de grote aantallen.

Territoriale cohesie vraagt ons hoe we het meeste kunnen halen uit dit unieke vestigingspatroon, want Europese burgers mogen niet benadeeld worden wat betreft werkgelegenheid, huisvesting, toegang tot openbare diensten en dergelijke, alleen omwille van het gebied waarin zij wonen.

Geavanceerde beheersystemen voor het verkeer brengen mensen letterlijk bij elkaar, terwijl meer gebruik van technologie hen figuurlijk tot elkaar brengt.

Verbindingen

Hoe evenwichtig de toekomstige urbanisatie ook wordt, de afzonderlijke agglomeraties en de mensen die er wonen moeten tot elkaar gebracht worden. Vervoer is het eerste waar je aan denkt, maar goede verbindingen betekent ook: goede breedband internettoegang; toegang tot betrouwbare energielevering; banden tussen onderzoekscentra en bedrijven en garanties dat aan de speciale behoeften van achtergestelde groepen wordt voldaan.

In de nieuwe lidstaten zijn goede verbindingen schaars en het spoorwegnet is slecht verdeeld. Hogesnelheidsreinen kunnen er niet rijden en de rails hebben vaak mankementen. Er moeten geavanceerde systemen komen om het verkeer te beheren. De vermindering van de CO₂-uitstoot, die bereikt kan worden door vervoer per schip, wordt niet gehaald want zeevervoer en binnenscheepvaart zijn niet voldoende ontwikkeld.

Toegang tot diensten van algemeen belang zoals gezondheidszorg of onderwijs, zijn vaak een probleem op het platteland. In verafgelegen gebieden woont gemiddeld 40% van de bevolking op meer dan een half uur rijden van een ziekenhuis en 43% op meer dan een uur van een universiteit. De ICT-mogelijkheden voor geneeskunde en onderwijs op afstand worden niet voldoende benut.

Verstedelijkte gebieden die plaatselijke en regionale grenzen overschrijden, en grensregio's in de EU-15 hebben jarenlang geprofiteerd van het cohesiebeleid, met gunstige gevolgen zoals betere toegankelijkheid, kwaliteit en doelmatigheid van grensoverschrijdende gezondheidszorg. Dat is belangrijk want er zijn geen duidelijke regels over toegankelijkheid.

De EU is in het zuiden en het oosten omgeven door gebieden die een nog lager bruto binnenlands product (BBP) per hoofd

Ter discussie

Er is behoefte aan een samenhangend beleid voor infrastructuur en economische samenwerking in de nieuwe lidstaten en de grenszones van het voormalige IJzeren Gordijn. Er moet ook gewerkt worden aan een beter gebruik van maritieme gebieden en een betere overbrugging van grenzen tussen land en zee.

Ter discussie

Er is een evenwichtigere en duurzame ontwikkeling nodig die het concurrentievermogen vergroot zonder de natuurlijke troeven, zoals een echt platteland, te vernietigen. Een dergelijke ontwikkeling zou ook moeten zorgen voor sociale samenhang. Zo zouden te grote groeiconcentraties vermeden worden en zou iedereen kunnen profiteren van de voordelen van het stadsleven zoals toegang tot ziekenhuizen en onderwijs bijv.

van de bevolking hebben dan de buitengrensregio's van de Unie, die toch al het laagste BBP van de EU kennen. Sommige van die landen hebben ook een groeiende bevolking, dus de verleiding om er weg te trekken is groot.

Samenwerking

Thema's die een nauwere samenwerking vragen kunnen subtiel zijn. Problemen die ogenschijnlijk maar één regio betreffen, kunnen veroorzaakt worden buiten dat gebied. Vervuilde grond lijkt een duidelijk lokaal probleem te zijn als het aan de oppervlakte komt. Maar verontreinigde stoffen die in één land begraven worden, kunnen doorleken naar een ander land; ondergrondse waterlagen kunnen vervuilen en als een land onverantwoordelijk te werk gaat, kan het een ander land zijn dat de rekening daarvoor betaalt. Klimaatverandering en de overstromingen, branden en droogten die daar het gevolg van zijn, laten nog duidelijker zien dat een steeds verdergaande grensoverschrijdende samenwerking geboden is.

Klimaatoverwegingen zetten onze oude ideeën van grenzen en onafhankelijke regio's op de helling, maar ook de aard van het moderne werkaanbod vraagt nauwere partnerschappen tussen gebieden die zich voorheen misschien bescheiden, afzonderlijke eenheden voelden. Economische ontwikkeling, openbaar vervoer, toegang tot gezondheidszorg, hoger onderwijs en vorming, zij gaan allemaal over regionale grenzen heen.

De meerwaarde van samenwerking is alom erkend. Na 14 jaar van programma's over dit onderwerp, hoopt de Commissie dat het groenboek zal aantonen dat het voordelen heeft om territoriale samenwerking naar een hoger niveau te tillen. Dat is al te zien in de opkomende strategie van de EU voor de Oostzeeregio. Dat is een eerste poging om de territoriale samenwerking opnieuw vorm te geven, waarbij beter afgestemde strategieën, gedeelde communautaire doelstellingen en degelijke instrumenten om ze toe te passen, centraal staan.

Maar de idealen moeten in daden worden omgezet en er moeten manieren gevonden worden om de doelstellingen te bereiken. De Europese groepering voor territoriale samenwerking (EGTS) geeft de verschillende regeringen een wettelijk kader om samen te werken, maar er kan en moet nog meer worden gedaan.

Ter discussie

Er moeten eenvoudigere, doeltreffendere en flexibelere instrumenten komen om de samenwerking tussen de verschillende administratieve en institutionele culturen te vereenvoudigen. De EGTS is een goede eerste stap.

Ter discussie

Moeten er speciale beleidsmaatregelen komen voor regio's met specifieke geografische kenmerken?

Geografie – vriend of vijand?

De economische kenmerken van bergen en gebieden met veel eilanden zijn net zo ongewoon als hun topografie. Het toerisme is in deze streken in veel gevallen goed geweest voor de plaatselijke economie en om goede verbindingen en basisdiensten te rechtvaardigen en te bekostigen. Het heeft ze echter ook kwetsbaar gemaakt. Afhankelijkheid van één enkele sector is een risico voor deze economieën, dat nog vergroot wordt door de problemen van de klimaatverandering: voor de eilanden een stijgend zeewaterpeil en erosie van de kust; voor de bergen smeltende gletsjers en minder sneeuwval.

Ook toegankelijkheid is een extra hindernis voor ontwikkeling – eilanden liggen veelal in de periferie van een land en bergketens zijn vaak natuurlijke barrières tussen lidstaten, waardoor een grens nog meer een scheidslijn wordt. Daarom is internationale samenwerking in die regio's onmisbaar, niet alleen voor die gebieden zelf, maar ook voor de lagergelegen gebieden die erdoor gescheiden worden.

Waarom wordt het groenboek nu uitgebracht?

De discussie over territoriale ontwikkeling begon in het begin van de jaren negentig met de publicatie van twee verslagen, Europe 2000 en Europe 2000+. Maar pas in 1995 tijdens een bijeenkomst van de Vergadering van de Regio's van Europa in Antwerpen wordt de term territoriale cohesie voor het eerst gebruikt.

Twee jaar later werd het begrip opgenomen in het Verdrag van Amsterdam (artikel 7d) en in 1999 namen de lidstaten het Europees Ruimtelijk Ontwikkelingsperspectief (EROP) aan. Talrijke vergaderingen tussen de ministers voor ruimtelijke ordening en regionale ontwikkeling van verschillende regeringen leidden tot het aannemen van een territoriale agenda, waarop drie prioriteiten voor cohesie werden gedefinieerd:

- nationaal en regionaal territoriaal ontwikkelingsbeleid richten op het uitbuiten van territoriale troeven;

Geografische elementen als bergketens dwingen ons onze oude opvatting over grenzen te herzien.

Cohesiebeleid – territoriale diversiteit tot een troef maken.

- de verbindingen tussen en de integratie van gebieden versterken door samenwerking en uitwisseling te bevorderen; en
- de cohesie van EU-beleid met territoriale gevolgen verbeteren.

De nadruk op territoriale cohesie op intergouvernamenteel niveau liet zien dat het debat ver genoeg was gevorderd om te zoeken naar een gezamenlijke visie op hoe cohesie past in EU-beleid; na een jaar zoeken naar de juiste formulering werd het groenboek uitgebracht, om de meningen vast te leggen en de weg vooruit te banen.

Territoriale cohesie naar een hoger niveau tillen

Tot nu toe vormden de middelgrote administratieve regio's (NUTS-2 regio's) van de lidstaten de basis waarop cohesiefondsen werden toegekend en de analyse-eenheid waarop het beleid was gebaseerd. Volgens Eurostat zouden deze een aantal parameters gemeen hebben.

Territoriale samenwerking vraagt om een flexibeler aanpak op geografisch vlak die ook rekening houdt met grotere en kleinere regio's zoals het Donaubekken en het Zwarte-Zeegebied. Maar daar houdt de analyse niet op: in de nieuwe benadering van geografie zijn ook de verschillende niveaus van samenwerking en netwerken geografische kenmerken, waarmee de indeling van de Europese Unie op een andere manier wordt bekeken.

Het idee dat we een territoriaal tegenwicht nodig hebben voor een uitgebreid sectoraal beleid voor de hele EU wint terrein, net als de gedachte dat beleid aangepast moet zijn aan het plaatselijk niveau om goed te werken. Dat begint stilaan vorm te krijgen in sommige regionale programma's waar globale budgetten rechtstreeks worden overgemaakt aan de betrokken steden, die zo inspraak krijgen inzake het ontwerp en de toepassing van projecten. De nadruk ligt op plaatsgebonden beleidsvorming met het woord "territoriaal" om overheden eraan te herinneren dat ze de ligging van het gebied moeten kennen vóór ze hun beleid bepalen. Een verandering is nodig in sectorale beleidsplanning. De ontwikkeling van sectoraal beleid moet op alle niveaus rekening houden met de gevolgen die het beleid zal hebben in de regio's zelf. Voor landbouw, innovatie, duurzame ontwikkeling geldt dat one size does not fit all.

Het groenboek bepaalt de benadering meer in detail, omdat de impliciete aandacht voor territoriale cohesie onderhand expliciet moet worden. Regionaal beleid moet, zoals de naam al zegt, toegepast worden in verschillende soorten gebieden, in de gewone betekenis van het woord, of, om een andere term te gebruiken, op verschillende territoria. Er moet gestreefd worden naar een lager niveau dan het nationale, met het accent op "plaatsgebonden" beleid, dat geïntegreerd kan worden in beleid voor sectoren als duurzame ontwikkeling en toegang tot diensten.

Het voorstel in het groenboek tot een meer flexibele geografie betekent niet dat er wordt getwijfeld aan de nationale en regionale bevoegdheid op het gebied van ruimtelijke ordening en gebruik van het land. Maar, zoals Danuta Hübner, commissaris voor regionaal beleid, het zegt; "We moeten zoeken naar nieuwe vormen van bestuur om de moeilijke, maar noodzakelijke combinatie van Europese leiding op hoog niveau en aanpassing aan de plaatselijke behoeften en voorkeuren van onderaf, te versterken."

Diversiteit een troef, geen hindernis

Een veranderde invalshoek brengt ook een andere manier van denken met zich mee. Samenwerking betekent niet alleen landsgrenzen trachten te overstijgen, het is vooral een kritieke stap naar meer kracht.

Stereotype opvattingen als "de stad betekent productiviteit, het platteland is achterstand" moeten uit de weg worden geruimd, net als het idee dat een bepaald soort topografie per se een laag BBP betekent. Sommige steden doen het slecht, sommige plattlandsgebieden ontwikkelen zich razendsnel en territoriale samenwerking zou ernaar moeten streven die twee bij elkaar te brengen om regio's de kans te geven het leven van hun inwoners over de hele linie te verbeteren.

Er zouden fondsen vrijgemaakt moeten worden om nieuwe impulsen te geven aan samenwerkingsverbanden, die zichzelf in stand houden en terugvloeien naar de regio, ook nadat een project of programma is afgelopen. De nadruk moet worden verlegd van ondersteuning naar ontplooiing van het groeipotentieel; samenwerking in plaats van concurrentie.

De Commissie ziet uit naar uw reacties tijdens deze debatperiode, die duurt tot eind februari 2009. Zie ook de website van het groenboek: http://ec.europa.eu/regional_policy/consultation/terco/index_nl.htm

Het groenboek vanuit verschillende perspectieven

De volgende selectie interviews laat zien hoe het groenboek wordt ervaren door een aantal personen die bij het regionaal beleid betrokken zijn. Hun prioriteiten en standpunten hangen nauw samen met hun werk. Om hun verschillende gezichtspunten duidelijk te maken, werden twee vragen gesteld die voor elke geïnterviewde dezelfde waren. De derde vraag is individueel en geeft een beeld van hun voornaamste zorg, die samenhangt met hun functie.

Danuta Hübner, Europees Commissaris voor regionaal beleid

1. Hoe ziet u het pas verschenen groenboek over territoriale cohesie dat plaatsgebonden veranderingen voorstaat?

Het groenboek nodigt ons uit na te denken over de gevolgen ter plaatse van het beleid, b.v. voor vervoer of landbouw. Hoe kunnen we komen tot een harmonieuze ontwikkeling van verschillende gebieden via verschillende vormen van openbaar beleid, en vooral met het Europees cohesiebeleid?

Het beleid moet op alle niveaus worden ingevoerd en tegemoetkomen aan de behoeften van mensen in gebieden die op een zinvolle manier zijn vastgelegd.

Het cohesiebeleid gaat er van uit dat mensen in staat zijn de eigenschappen van het gebied waarin zij wonen optimaal te benutten. Het groenboek opent het debat over de vraag hoe we dat kunnen bereiken. In de consultatieperiode luisteren we naar wat mensen te zeggen hebben en we slaan dat op, maar naar mijn mening moeten er ook concrete aspecten in aanmerking genomen worden.

Zo moeten we opnieuw bekijken hoe we de term “territorium” definiëren en hoe we beleid maken. Mensen beperken zich steeds minder tot vastliggende bestuurlijke grenzen – ze pendelen naar hun werk en gaan verder om te winkelen of voor vrije tijd – dus hun manier van leven in hun gebied verandert. Tegelijk vragen nieuwe problemen als globalisering, klimaatverandering en migratie om gezamenlijke Europese actie waar alle niveaus van beleidsvorming bij elkaar komen.

We hebben een gecoördineerde aanpak van beleidsvorming op alle niveaus nodig. **Openbaar beleid moet tegemoetkomen aan de behoeften van de mensen, in gebieden die op een adequate manier zijn vastgelegd.** De territoria kunnen variëren van buurten tot grootstedelijke gebieden, van grensoverschrijdende regio's tot internationale zeegebieden of rivierbekkens.

Een betere coördinatie van territoriaal en sectoraal beleid is noodzakelijk, zelfs als de verschillende vormen van beleid autonoom blijven. Ook verdergaand partnerschap is nodig om de Europese leiding op hoog niveau en de definitie vanuit de basis van plaatselijke behoeften en voorkeuren, beter op elkaar af te stemmen. Dat is moeilijk, maar absoluut noodzakelijk.

Betere kennis van onze gebieden, van hun dynamiek, de gevolgen, scenario's, enz. zijn nodig om betere beslissingen te kunnen nemen. Data, indicatoren en methoden moeten de complexe aard van de gevolgen van het beleid op het terrein aan kunnen geven. Er worden al belangrijke inspanningen op dit gebied geleverd, bv. met het ESPON-programma.

2. Samenwerking lijkt het sleutelwoord te zijn in het groenboek – welke hindernissen moeten er volgens u worden weggenomen om tot een echte interregionale en transnationale regionale samenwerking te komen?

De inleiding van het Verdrag van Lissabon geeft aan dat het voornaamste doel van de Europese Unie is “om een steeds hechter verbond tot stand te brengen tussen de volkeren van Europa” en om “de economische en sociale vooruitgang van haar landen te verzekeren door gezamenlijke actie om de barrières die Europa verdelen, weg te nemen”.

Daarvoor moeten we samenwerken, en hoe goed we de interne markt ook toepassen, er zijn nog altijd obstakels.

Ik hoop dat het groenboek een vergaande discussie op gang zal brengen, waarbij de moeilijkheden van bepaalde soorten regio's die gebaat zullen zijn bij samenwerking aan het licht komen. Samenwerking en ervaring uitwisselen tussen regio's kunnen sleutelfactoren zijn om tot een dynamisch, vooruitziend, regionaal ontwikkelingsproces te komen.

Bestuur op meerdere niveaus kan leiden tot duurzame samenwerking in grote transnationale gebieden zoals bergketens, grensoverschrijdende agglomeraties en gezamenlijke gebieden op plaatselijk niveau. Daar lijkt de Europese groepering voor territoriale samenwerking, die op alle openbare niveaus kan werken, een emblematisch EU-instrument te worden.

3. Is het debat over territoriale cohesie niet wat voorbarig nu het Verdrag van Lissabon, waar het deel van uitmaakt, nog niet is ondertekend?

Het debat is niet voorbarig als je bedenkt dat het concept van territoriale cohesie niet nieuw is. Het Europees Parlement, de informele vergadering van ministers van stedelijke ordening en territoriale cohesie in Leipzig in 2007 en allerlei verenigingen die specifieke gebieden vertegenwoordigen, hebben de Commissie gevraagd om een rapport over territoriale cohesie voor te stellen. Het groenboek is ons antwoord daarop.

De territoriale dimensie is van meet af aan de kern van het cohesiebeleid geweest, door het systeem van selectiecriteria, van verdeling van de financiële middelen en de manier waarop de programmering is georganiseerd. Maar velen hebben het

gevoel dat het overheidsbeleid zich meer op plaatselijke behoeften moet richten, ook al is er momenteel geen duidelijke overeenkomst over de manier waarop dat moet gebeuren.

Met de opening van het debat hoopt de Commissie te komen tot een gemeenschappelijk concept inzake territoriale cohesie en tot gezamenlijke Europese conclusies. Maar we moeten rekening houden met de beleidsvorming. Het Verdrag van Lissabon maakt de doelstelling van het territoriaal beleid zichtbaar en expliciet. Het moet echter eerst nog ondertekend worden. In de toekomst zal het cohesiebeleid de territoriale dimensie van de ontwikkeling nog verder vergroten, maar voorlopig werken we er hard aan om het programma 2007-2013 met succes uit te voeren. We moeten aan de toekomst denken, maar er kan al veel gedaan worden met de huidige verdragen en verordeningen.

Michel Delebarre, sinds 2008 eerste vicevoorzitter van het Comité van de Regio's, burgemeester van Duinkerken

1. Hoe ziet u het pas verschenen groenboek over territoriale cohesie dat plaatsgebonden veranderingen voorstaat?

Het eerste voordeel is dat het debat ermee is geopend. Het begrip is van het grootste belang voor de opbouw van Europa de eerstvolgende tien jaar. Wat verstaan we dan wel onder territoriale cohesie? Mijn analyse is dat elk gebied hoop moet hebben voor de toekomst, een strategie moet kunnen uitwerken op zijn eigen manier. Dat betekent niet dat alle gebieden hetzelfde zijn, evenveel midden- en kleinbedrijven (MKB's) hebben of een infrastructuur van hetzelfde niveau. Alle regio's stuiten op interne problemen die met territoriale cohesie en concurrentie. Wat ons betreft moeten alle regio's hun partij spelen in het "Europees concert" ondanks én dankzij hun verscheidenheid. **Geen enkel gebied zou achter mogen blijven in de ontwikkeling van Europa.**

We moeten een vrijwillig cohesiebeleid gaan voeren om tot territoriale cohesie te komen. Dat moet geen oplossing zijn voor een EU-beleid dat verandert zonder rekening te houden met het terrein, alleen volgens Europese inzichten, zoals bijv. research of landbouwbeleid. Cohesiebeleid of territoriale cohesie kunnen niet beschouwd worden als dé oplossing voor alle andere vormen van beleid. Het is dus belangrijk om daarover na te denken voor de toekomst van de EU.

2. Samenwerking lijkt het sleutelwoord te zijn in het groenboek – welke hindernissen moeten er volgens u worden weggenomen om tot een echte interregionale en transnationale regionale samenwerking te komen?

Niemand twijfelt aan de meerwaarde die territoriale samenwerking Europa gebracht heeft. Deze moet echter versterkt worden tot een sleutelinstrument voor territoriale cohesie.

Als we naar de grenzen kijken, zien we dat we ons bevinden in gebieden die, daar ben ik zeker van, de grootste mogelijkheden bieden voor de toekomst van Europa. Op dat niveau speelt het dagelijks leven zich af. Er zijn hindernissen op het gebied van sociale zekerheid en vervoer, maar ik denk dat we die allemaal kunnen overwinnen. De EU moet dit proces blijven beschouwen als een experiment voor de opbouw van een Europese Unie die dagelijks aanwezig is. Volgens mij is dat erg belangrijk.

Iedereen wil de beste praktijken toegepast zien, maar dat kan niet zonder fondsen en enige Europese regelgeving. Wij, de verkozenen, moeten luid en duidelijk laten horen dat het in onze ogen, van degenen dus die werken in de instellingen en zij die te maken hebben met de economische en sociale aspecten van de territoria, ondenkbaar is dat de huidige doelstelling van samenwerking na 2013 herzien zou worden. Verbeteringen, ja. Hervormingen, zeker. Maar de uitwisseling van beste praktijken gaat niet zomaar en er zouden geen beperkingen mogen zijn op territoriale samenwerking.

3. Wat zou de rol van overheidsdiensten moeten zijn in de territoriale cohesie?

Het Verdrag van Lissabon legt een duidelijk verband tussen het begrip overheidsdiensten en territoriale cohesie, en dat is een wezenlijk aspect in de opbouw van territoriale cohesie. Neem bijv. de richtlijn postdiensten. Ik weet zeker dat we, als we die tekst van tevoren hadden laten nakijken met het oog op de behoeften van het territoriaal cohesiebeleid, niet dezelfde tekst hadden kunnen gebruiken, want hij past niet in de behoeften van territoriale cohesie. Overheidsdiensten zijn een luik dat moet worden aangepast aan het begrip territoriale cohesie. Dat zou Europa ertoe kunnen bewegen een aantal dingen te herzien in verband met overheidsdiensten. Ik zou het op prijs hebben gesteld als het groenboek daar veel meer aandacht aan had besteed.

De Europese harmonie; de verscheidenheid van elke regio is Europa's vereende kracht.

Andreas Faludi, – Hoogleraar ruimtelijke beleidstelsels in Europa aan het Onderzoeksinstituut OTB voor wonen, bouwen en de gebouwde omgeving van de Technische Universiteit Delft Honorary Member of the Royal Town Planning Institute (RTPI, VK) en de Association of European Schools of Planning (AESOP)

1. Hoe ziet u het pas verschenen groenboek over territoriale cohesie dat plaatsgebonden veranderingen voorstaat?

Omdat het groenboek over territoriale cohesie een discussiestuk is, heeft het niet de pretentie om "plaatsgebonden veranderingen" door te voeren. Maar je kunt je natuurlijk afvragen wat het effect kan zijn van de discussie die het oproept. Wat dat betreft voorzie ik dat er meer aandacht zal komen voor de plaats waar mensen wonen, waar bedrijven zijn gevestigd, waar kleine plaatsen of regio's liggen ten opzichte van hun partners, de concurrentie, hun afzetmarkten, enz. Met andere woorden, zoals in de communautaire strategische richtsnoeren terecht wordt gesteld, is "geografie van belang" en ik hoop dat als resultaat van het groenboek overheids- en particuliere actoren hun krachten zullen bundelen om een beter begrip te krijgen van geografie en hoe ze met hun geografische positie rekening kunnen houden. Daarmee zouden ze elkaar ook beter kunnen begrijpen en hun eigen en hun gezamenlijke beleid kunnen verbeteren.

2. Samenwerking lijkt het sleutelwoord te zijn in het groenboek – welke hindernissen moeten er volgens u worden weggenomen om tot een echte interregionale en transnationale regionale samenwerking te komen?

Momenteel wordt de koppeling tussen territoriale vraagstukken en territoriale strategieën in hoge mate gevormd door een institutionele opbouw die zich door de eeuwen heen heeft gevormd, met dorpen onderaan de piramide, de Staat bovenaan en enkele lagen daar tussenin. Dit is zó'n vast gegeven, dat we nauwelijks in andere termen kunnen

denken over onszelf en onze instellingen, of hoe te komen tot democratische legitimiteit. Tegelijk verandert de realiteit snel en veel relaties gaan dwars door de goedverankerde grenzen die dit systeem in stand houden. Er is al veel bereikt om de uitwisseling te verbeteren, maar de bestaande opbouw is toch nog zeer sterk. Dus verantwoord menen zich in termen als "mijn buurt", "mijn regio", "mijn land", "mijn stemmers", en dat is ook de politieke rechtvaardiging. Daar ligt misschien wel de grootste uitdaging voor interregionale en grensoverschrijdende samenwerking.

3. Waarom is het zo moeilijk om territoriale cohesie te definiëren? Het is de eerste vraag voor debat die in het groenboek wordt geopperd en een die vaak in discussies wordt gesteld.

Territoriale cohesie is een overkoepelend concept dat, net als economische en sociale cohesie trouwens, niet eenvoudig te definiëren is. Michel Barnier, die als commissaris voor Regionaal Beleid van 2000-2004, territoriale samenhang in het debat heeft ingevoerd, definieerde verschillende elementen: de zorg voor gelijke kansen (d.w.z. dat iemands kansen of de kwaliteit van zijn leven niet wezenlijk bepaald mogen worden door de plaats waar hij woont); concurrentievermogen (regio's en plaatsen spelen elk op hun eigen manier een belangrijke rol in groei en werkgelegenheid); duurzaamheid en goed bestuur. Dit zijn verschillende, en potentieel tegenstrijdige belangen die beter gespecificeerd moeten worden en hopelijk van geval tot geval met elkaar gecombineerd kunnen worden. Territoriale cohesie is dus een uitnodiging tot dansen, het is niet de dans zelf.

Lambert van Nistelrooij, lid van het Europees Parlement, rapporteur van het groenboek over territoriale cohesie en het vijfde voortgangsverslag over het cohesiebeleid

1. Hoe ziet u het pas verschenen groenboek over territoriale cohesie dat plaatsgebonden veranderingen voorstaat?

Ik wil het belang onderstrepen van "horizontaal beleid" met een geïntegreerde aanpak om het bestuur van de gebieden efficiënter te maken. EU-budgetten en -beleid in een bepaald gebied zijn complementair. Daarom steun ik de aanpak van de Commissie die uitgaat van "verbinding, samenwerking en concentratie". Die leidt tot een beeld van het groei- en welvaartsniveau voor heel Europa. Als de lidstaten en regionale en plaatselijke overheden dat willen, kunnen EU-fondsen "ontwikkelingspieken" steunen. Wij zien nieuwe gebieden van regionale ontwikkeling, in grensoverschrijdende en "metaregio's" bijv., zoals in het Oostzeegebied. Naast deze ontwikkelingen ligt de nadruk van territoriale cohesie op steun aan duurzame groei en concurrentie in alle Europese regio's. **De toekomstige toekenning van Europese fondsen zal samenhangen met ons streven naar een symmetrisch, multipolair en evenwichtig Europa.**

2. Samenwerking lijkt het sleutelwoord te zijn in het groenboek – welke hindernissen moeten er volgens u worden weggenomen om tot een echte interregionale en transnationale regionale samenwerking te komen?

Ten eerste leren regio's veel van elkaar en zij wisselen ervaring uit in programma's als Regions of Economic Change, Regions of Knowledge en het initiatief Europees Nabuurschapsprogramma. Europa kent een lange traditie van interregionale en grensoverschrijdende samenwerking. Publieke en particuliere investeringen, open coördinatie of vernieuwende ecosystemen zijn moderne begrippen die sterk gesteund moeten worden. Regio's en steden zijn de territoriale platforms waar beleidsvormen met elkaar in verband worden gebracht en meerwaarde verkrijgen.

In de periode 2007-2013 is in financieel opzicht slechts beperkt aan doelstelling drie (samenwerking) gewerkt. Ik stel voor om de inspanningen hieromtrent op te drijven. Het hefboomeffect van interregionale en grensoverschrijdende samenwerking is enorm en zou beter geprofileerd moeten worden.

3. Hoe kan het Parlement ertoe bijdragen dat het politiek debat over territoriale cohesie wordt voortgezet in het kader van het pas verschenen groenboek?

In dit stadium van de discussie over territoriale cohesie zal het Parlement met nieuwe, uitdagende voorstellen komen om het debat over de toekomst van het cohesiebeleid aan te zwengelen. "Territoriale cohesie" moet door de belanghebbenden geassocieerd worden met een horizontaal begrip dat de territoriale impact van cohesie- en sectoraal beleid in een bepaald gebied wil definiëren.

Daarom moet het Europees Parlement erop staan dat er een witboek over territoriale cohesie verschijnt na de raadplegingsperiode van de Commissie. Alleen daarmee kan de weg vrijgemaakt worden om "territoriale cohesie" om te zetten in concrete bepalingen, die in het volgende pakket wetgevingsmaatregelen over de structuurfondsen voor de programmaperiode na 2013 opgenomen moeten worden. Ik denk dat het Europees Parlement de territoriale dimensie van ons beleid sterker zal beschermen dan voorheen. Dit wordt de aanpak voor het hele Europese gebied, niet alleen voor de armere regio's!

Vernieuwende ecosystemen; concurrentie wordt bevorderd door samenwerking en uitwisseling van beste praktijken.

Jesús Bedoya Vega, adjunct-directeur-generaal Economie van het regionaal Ministerie van Economie en Financiën van Cantabrië

1. Hoe ziet u het pas verschenen groenboek over territoriale cohesie dat plaatsgebonden veranderingen voorstaat?

Het groenboek is een bijzonder interessant document dat stof geeft tot nadenken en dat het debat over begrippen in verband met territoriale cohesie in gang zet. In de praktijk wordt de voortgang van het debat echter gefnuikt door gebrek aan concrete ideeën en oplossingen voor de financiële aspecten, die van wezenlijk belang zijn om de ideeën uit het document toe te passen.

2. Samenwerking lijkt het sleutelwoord te zijn in het groenboek – welke hindernissen moeten er volgens u worden weggenomen om tot een echte interregionale en transnationale regionale samenwerking te komen?

Om te beginnen moeten de aard en de kenmerken van elk type samenwerking duidelijk aangegeven worden. De problemen en oplossingen inzake grensoverschrijdende samenwerking zijn anders dan die van transnationale of interregionale samenwerking. Van oudsher wortelt samenwerking in de grensgebieden van een regio en daarom zal het engagement van transnationale samenwerkingsagenten slechts toenemen als de bestaande samenwerkingsgebieden voldoende sterk verankerd zijn.

3. Hoe beoordeelt u de transnationale samenwerking in Zuidwest-Europa, waar uw regio autonoom optreedt?

Zeer positief. Er is de laatste jaren veel vooruitgang geboekt. Daardoor konden meer dan vijfhonderd organisaties in Zuidwest-Europa gemeenschappelijke samenwerkingsprojecten in gang zetten, zelfs waar er nooit eerder was samengewerkt. Dat is het ware succes van samenwerking.

Gezondheidszorg, een van de thema's die zich lenen voor grensoverschrijdende samenwerking.

De Europese groepering voor territoriale samenwerking (EGTS) - de doelstellingen van het groenboek uitdragen

“Territoriale cohesie wil het beleid aanpassen aan de werkelijkheid en de problemen van vandaag. Het is een Europees model voor duurzame groei en werkgelegenheid”, aldus Danuta Hübner, commissaris voor regionaal beleid bij de opening van het debat over de toekomst van het cohesiebeleid.

EGTS - grensoverschrijdende samenwerking vereenvoudigen.

In het groenboek over territoriale cohesie wordt gesproken over een harmonieuze ontwikkeling voor de hele EU en de zekerheid dat mensen maximaal kunnen profiteren van de typische kenmerken van hun regio. Het concurrentievermogen hangt volgens het groenboek af van de verbondenheid met andere gebieden om gemeenschappelijke troeven op een gecoördineerde en duurzame manier te gebruiken. Maar als deze gezamenlijke troeven worden gedeeld door verschillende regio's of als ze de landsgrenzen overschrijden, wordt de situatie ingewikkelder. Om het pad naar nauwere territoriale samenwerking te effenen, heeft de Commissie de EGTS in het leven geroepen, die de administratieve en financiële controle van territoriale samenwerking in Europa zal moeten vereenvoudigen.

Wat is een EGTS?

Het EGTS-concept werd uitgewerkt in een verordening uit 2006 als antwoord op de aanhoudende vraag van grensoverschrijdende Euroregio's en soortgelijke organisaties, om een wettelijke basis voor hun samenwerking. Er zijn instanties uit tenminste twee lidstaten nodig voor de oprichting van een EGTS – in beginsel zijn leden van buiten de EU ook mogelijk. Dit kunnen landelijke, regionale of plaatselijke overheden zijn, verenigingen of welke andere openbare instelling ook.

Een EGTS zal zich bezighouden met een van de volgende hoofdactiviteiten: de uitvoering van Europese territoriale samenwerkingsprogramma's of -projecten; de uitvoering van andere territoriale samenwerkingsacties die mede worden gefinancierd door de EU en tenslotte de uitvoering van andere projecten die niet door de EU worden gefinancierd.

Wat is het voordeel van de oprichting van een EGTS?

De aanpak van cohesiebeleid wordt verder gedecentraliseerd. De programma's voor de periode 2007-2013 hopen overheidsorganisaties op subregionaal niveau erbij te betrekken, om zo te komen tot bestuur op meer niveaus. Als ze samenwerken en rechtspersoonlijkheid hebben, worden organisaties beter gehoord. Het geeft hen een bijkomende manier om deel te nemen aan de uitvoering van programma's, op voet van gelijkheid met regionale of landelijke overheden.

De onvermijdelijke complicaties die komen kijken bij de oprichting van een EGTS kunnen ontmoedigend zijn. Maar als de opstart eenmaal een feit is, worden de obstakels van grensoverschrijdende samenwerking - verschillende wetgevingen, administratieve stelsels en culturen – opgeheven, aangezien de groep onder één koepel werkt, met één standaardpakket regels. Deze geïntegreerde aanpak geeft de deelnemers een platform met een wettelijke status voor de coördinatie van verschillende niveaus en soorten bestuur, in een bindend rechtsstelsel. Zij hebben de grootte, het politiek engagement, de middelen en – niet onbelangrijk – ze kunnen gebruik maken van bestaande kennis om territoriale strategieën, gebaseerd op werkelijke behoeften, te ontwikkelen en uit te voeren.

Een EGTS in de maak

Er is een goede transnationale samenwerking tussen regio's in Galicië, Spanje, en het noorden van Portugal, zoals het project Eixo Atlântico laat zien.

Het Eixo Atlântico-project startte in 1992 en bestaat uit 34 steden in Galicië en het noorden van Portugal. Het werd opgezet als een manier om de toepassingen van de fondsen onder INTERREG te consolideren. Deze doelstelling werd al gauw uitgebreid en behelsde toen ook de bevordering van het politieke debat over grensoverschrijdende strategieën voor duurzame ontwikkeling.

Het traject is niet altijd zonder slag of stoot afgelegd. Zo bestond er vóór de EGTS geen grensoverschrijdende wettelijke basis en daardoor vonden andere bestuurlijke niveaus soms dat de groep zich op hun terrein begaf. Maar achteraf is de regionale groep een succes gebleken. Nu, vijftien jaar na zijn oprichting, wordt de begroting niet overschreven, wordt er gewerkt aan de oprichting van een EGTS, aan lopende strategieën zoals de Digital Local Agenda i2020 die gebruik maakt van nieuwe technologieën, en de Studies Service waarmee onderzoekers netwerken kunnen opzetten.

De conferentie over territoriale cohesie, Parijs

Territoriale cohesie – we denken dat we die willen, maar we weten niet precies wat het is

Kunnen samenwerking en concurrentie wel naast elkaar bestaan? Moet geld uit het cohesiefonds gaan naar gebieden met een lager BBP of juist naar regio's die uitzonderlijk goed presteren? Hoe nuttig is een indeling naar BBP? Dit is maar een greep uit de vragen die werden gesteld op de conferentie over territoriale cohesie en de toekomst van het cohesiebeleid op 30 en 31 oktober in Parijs. Meer dan duizend afgevaardigden uit verschillende lidstaten en sprekers uit sectoren inzake beleidsvorming, hoger onderwijs en wetenschap namen eraan deel. Panorama was erbij en brengt verslag uit over de thema's die ter discussie stonden, de bijbehorende workshops en het rondetafelgesprek.

De sprekers waren het erover eens dat territoriale cohesie geen eenvoudig begrip is. Dat maakt het debat alleen maar nuttiger. Er is grote behoefte aan consensus over waar dit idee nu precies voor staat, en hoe het in het kader van het gebruik van de term in het Verdrag van Lissabon in de praktijk concreet vorm moet krijgen. Hoewel dat

verdrag nog niet geratificeerd is, hoopten alle sprekers dat het zal worden ondertekend. Waardoor er ook een definitie en een langetermijnvisie voor het begrip territoriale cohesie moeten worden geformuleerd.

Hubert Falco, de Franse staatssecretaris voor ruimtelijke planning, benadrukte bij de opening van de conferentie het belang van een ruimer debat, waaraan ook nauwbetrokkenen en leden van het grote publiek die hun zegje willen doen, kunnen deelnemen. "Deze conferentie geeft aan dat we bereid zijn om de dialoog aan te gaan van plaatselijk tot Europees niveau. Ik zal dan ook de samenvattingen van de discussies van vandaag en morgen meenemen naar de ministersvergadering op 25 en 26 november in Marseille", aldus Falco. De openbare raadpleging loopt tot eind februari.

De laatste dag begon met een opsomming van de conclusies van de verschillende workshops en gaf de sprekers de kans om vragen van het publiek te beantwoorden. Een laatste rondetafelgesprek richtte zich specifiek op de toekomst van het cohesiebeleid, met overwegingen van o.a. de commissaris voor regionaal beleid, Danuta Hübner, Pierre Dartout (interministeriële delegatie voor ruimtelijke ordening en concurrentievermogen van territoria, Frankrijk), Mario Pezzini, hoofd van de divisie public governance and territorial development van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO).

Het debat openen of de doos van Pandora?

Het effect van globalisatie op wat we nu erkennen als een kwetsbare financiële markt, klimaatverandering, demografische ontwikkeling wijzen allemaal op het belang van aanpassing aan de nieuwe situatie in alle regio's van de EU.

In de grote conferentiezaal hoorden de gedelegeerden dat bijna iedereen het erover eens was wat er niet moet gebeuren, wat territoriale cohesie niet zou moeten zijn: het geld moet niet beschouwd worden als een compensatie om de schade van slecht doordacht sectoraal beleid te herstellen. "Iedere fase van sectorale beleidsvorming moet rekening houden met territorium, anders verspillen we onze tijd", zei Michel Delebarre, vicevoorzitter van het Comité van de Regio's. Hij voegde daaraan toe dat het Comité vastbesloten is om territoriale cohesie niet te laten gebruiken als een gereedschapskist waarmee de schade kan worden hersteld die is veroorzaakt door ander beleid.

De sprekers hadden uiteenlopende ideeën over wat cohesie zou moeten zijn en hoe de doelstellingen bereikt konden worden. Toch waren ze het er allemaal over eens dat het debat weliswaar moeilijk, maar ook cruciaal was en dat het een antwoord moest vinden op vragen als: wel of geen territoriale cohesie? Wat moet er gefinancierd worden en voor wie? Geïntegreerd of sectoraal beleid? Wat is de rol van bestuur op meerdere niveaus? Waar sluit territoriale cohesie aan op ander beleid? Jan Olbrycht, lid van de Commissie regionale ontwikkeling (REGI) van het Europees Parlement, die het openen van dit debat vergeleek met het openen van de doos van Pandora, maakte duidelijk dat het onderwerp, hoe controversieel ook, absoluut aangesneden en opgehelderd moest worden. "Het debat was goed voor de staatsopbouw en is een leerproces voor goed bestuur in de nieuwere lidstaten," zei hij.

Cohesie en het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB)

De helft van het Europese grondgebied is hoofdzakelijk landelijk en wordt bewoond door ongeveer 20 % van de bevolking; Centraal- en Oost-Europa bezitten echter meer plattelandsgebieden, die kampen met problemen van migratie en modernisering. De manier waarop het platteland wordt gebruikt, verandert; hun functie varieert van de ene lidstaat tot de andere, vaak als het resultaat van hun geografie of hun nationaal beleid. **Eén ding geldt echter voor de hele EU: het BBP per hoofd varieert het meest op het platteland.**

Volgens voorspellingen van de Commissie, zullen tegen 2014 5 miljoen arbeidsplaatsen op boerderijen verloren zijn gegaan. Toch moet het platteland vanuit economisch standpunt niet systematisch als achteruitgaand worden beschouwd.

Een voorbeeld van de discussiepunten:

- het GLB heeft ontegenzeggelijk een territoriale dimensie, met name omdat de status van probleemgebied, milieumaatregelen in de landbouw, LEADER en verschillende soorten productie sterk geografisch gebonden zijn.

Vragen aan de orde: moet desgevallend de territoriale dimensie van het GLB worden versterkt? Moet het GLB bijdragen tot cohesie? Moeten beleidsmakers rekening houden met studies over de invloed van een gebied?

- Het platteland kampt met allerlei problemen, waarvan sommige raken aan de kern van het GLB en het cohesiebeleid. De moeilijkheden van de lidstaten zijn waarschijnlijk deels te wijten aan een onduidelijke verdeling van de doelstellingen tussen cohesie- en het plattelandsbeleid.

Vragen aan de orde: moeten de maatregelen van het cohesiebeleid die bijdragen tot de ontwikkeling van plattelandsgebieden, worden beoordeeld? Zou er een Europees beleid moeten zijn uitsluitend voor plattelandskwesties? Moet het beheer van regionale fondsen opnieuw worden bepaald? Hoe kan multi-sectoraal bestuur en bestuur op meerdere niveaus worden verzekerd?

Duurzame ontwikkeling

Een van de grootste uitdagingen waar Europa momenteel voor staat, is te komen tot een economisch systeem dat concurrentiekracht verenigt met restricties inzake de uitstoot van koolstof en energiezekerheid. De bevordering van hernieuwbare vormen van energie betekent een belangrijke evolutie van een marginale productiecapaciteit tot massaproductie. De taak van het cohesiebeleid is om de doelstellingen van de Lissabonstrategie, met de nadruk op groei en werkgelegenheid, te verenigen met die van de Göteborgstrategie, die zich richt op duurzame ontwikkeling.

De handel in emissierechten, de bevordering van hernieuwbare energie, verbeterde energie-efficiëntie en technieken voor CO₂-invang en -opslag zullen alle bijdragen tot het terugbrengen van de uitstoot van gassen. De lidstaten willen duidelijk dat territoriale factoren op nationaal niveau worden opgenomen in de formulering van de doelstellingen die van elk van hen worden gevraagd.

Het is duidelijk dat de klimaatverandering en de gevolgen ervan van regio tot regio zullen verschillen. De manier waarop gebieden daarmee om kunnen gaan, zal bepaald worden door hun geografie en de keuzes die ze vanouds hebben gemaakt op het gebied van ruimtelijke ordening, energiebeleid en economische ontwikkeling.

De volgende vragen dringen zich op:

- Waarom moeten diversiteit en het potentieel van gebieden worden beschouwd als belangrijke factoren in de strijd tegen klimaatverandering?
- Is de tussenkomst van overheden op gemeentelijk, nationaal en plaatselijk niveau doorslaggevend in de strijd tegen klimaatverandering?
- In hoeverre hangt het succes van territoriale strategieën voor duurzame ontwikkeling af van het combineren van de Lissabon- en de Göteborgstrategie?

Territoriale cohesie en bestuur

Panorama woonde de workshop over bestuur bij, waar een van de belangrijkste geopperde punten ging over het probleem om territorium te definiëren. Hebben we het over territorium als een administratieve bestuurs eenheid of over het terrein zelf? Als het gaat over het terrein zelf, horen de mensen die er wonen daar dan bij of niet? Bestuur heeft ook verschillende betekenissen in de verschillende lidstaten. "Waarom zijn er geen universitaire opleidingen over bestuur?", vroeg Jean Marie Beaupuy, een Frans lid van het EP, zich af.

Er werd gediscussieerd over samenwerking, zowel tussen verschillende niveaus van bestuur als tussen gebieden. Volgens Beaupuy wordt er het best bestuurd door officiële instellingen, wat verplicht is, en partnerschappen, waartoe ook vrijwillige organisaties horen die in hun antwoord op de behoeften van de burger verder gaan dan de eisen van de overheid. "Dit soort samenwerking kan de kwestie benoemen, het probleem stellen en een actieplan aannemen en uitvoeren", zei hij en hij voegde er nog aan toe dat het grootste probleem niet het benodigde geld is, maar de aard van de mens: "Mensen moeten leren begrijpen dat macht verdelen geen bedreiging vormt."

De bedreiging die wordt gevoeld wanneer grensstaten samenwerkende, interactieve groepen vormen, houdt sommige lidstaten

tegen. Maar de aanwezigen hoorden hoe ver grensoverschrijdende samenwerking tussen regio's in de vorm van een Europese groepering voor territoriale samenwerking (EGTS) kan gaan om gezamenlijke doelen te bereiken. Peter Udvardi, directeur van een Ister Granum, van de eerste EGTS-en in de EU, verklaarde dat de betrokken regio's in Hongarije en Slowakije meteen waren ingegaan op de kans om een EGTS te vormen: "Het gebrek aan gemeenschappelijke instellingen had de regio een achterstand bezorgd." Hun adviesgroep bestaat uit vertegenwoordigers van de drie grootste werkgevers uit het gebied, drie kamers van koophandel en vier leden van het regionaal parlement van de ngo's. De samenwerking betreft de logistiek, TV- en radio-uitzendingen, industrie, gezondheidszorg (waarvoor een regionaal systeem is opgezet) en toerisme, met thematische routes door de verschillende regio's.

Naar aanleiding van de Oostzeestrategie van de EU verwoordde **Colin Wolfe, het hoofd van de eenheid territoriale samenwerking van het DG Regionaal beleid, het aldus: "Cohesie gaat over het overbruggen van afstand, verdeling en ongelijkheid."**

De volgende vragen dringen zich op:

- Moet er een Europese Raad van Ministers voor territoriale ontwikkeling komen?
- Hoe zou de samenhang van EU-beleid met territoriale effecten gepromoot moeten worden om duurzame ontwikkeling op nationaal en regionaal niveau te steunen?
- Hoe kan trans-Europese samenwerking worden versterkt om connectiviteit en territoriale integratie te versterken?

Hoe territoriale cohesie past in het proces van Lissabon

Het vierde cohesieverslag laat zien dat er een toenemend risico is op grote verschillen tussen de regio's door de concentratie van groei, innovatie en productie in de meest dynamische regio's van de Unie. Daarmee wordt de noodzaak onderstreept om rekening te houden met de manier waarop de Lissabonstrategie verschillende gebieden en hun potentieel om profijt te trekken van de strategie, beïnvloedt.

De meeste aanwezigen zijn het erover eens dat er meer rekening gehouden moet worden met territoriale diversiteit en dat er beter gekeken moet worden naar de manier waarop gebieden

worden vastgelegd bij het definiëren van de doelstellingen en de uitvoering van de Lissabonstrategie.

Territoriale samenwerking versnelt de verspreiding en de overdracht van goede praktijken. Het cohesiebeleid als geheel, met zijn doelstellingen en instrumenten, ondersteunt de Lissabonstrategie in belangrijke mate.

De volgende vragen dringen zich op:

- Als een evenwichtige spreiding van economische activiteiten de basis vormt van economische, sociale en territoriale cohesie, wat moet de overheid dan doen om te zorgen voor de beste kansen om het potentieel van alle Europese gebieden maximaal te benutten?
- Kan territoriale cohesie de EU helpen om haar groei- en werkgelegenheidsdoelstellingen te bereiken?
- Welk innovatiebeleid moet er gevoerd worden om een technologische kloof tussen gebieden met potentieel en andere, minder ontwikkelde gebieden te vermijden?
- Denkt u dat pasklare, regionale innovatiestrategieën die zich baseren op een specifieke inventaris van sterke en zwakke punten en op plaatselijke partnerschappen, standaard moeten worden voor het regionaal beleid?

Welke weg slaan we nu in?

De laatste zitting gaf meer vragen dan antwoorden, kwam met meer problemen dan oplossingen, maar de vragen waren gericht en de onderwerpen beter omschreven. Het commentaar van adjunct-directeur-generaal van het DG Regionaal beleid, Katarina Mathernova bij de opening de dag tevoren, toen zij zei dat het “begrip **territoriale cohesie moeilijk is te vatten, maar het krijgt steeds meer inhoud**”, leek toen al achterhaald.

Hoewel het Verdrag van Lissabon, waarin het begrip territoriale cohesie is opgenomen, niet is geratificeerd, maakte de conferentie duidelijk dat het onderwerp actueel is, dat er geen gebrek is aan meningen en bezorgdheden: in welke mate zal territoriale samenwerking de macht van de lidstaten aantasten? Als territoriale cohesie en de kenmerken van ieder afzonderlijk gebied in aanmerking moeten worden genomen bij de planning van elk beleid op elk niveau, hoe kan dat dan concreet worden aangepakt? “Plaatsgebonden”, “betere indicatoren”, “de kaart van dichterbij bekijken”, “de fondsen moeten niet beschouwd worden als een eerstehulpkoffertje”, “samenwerking en concurrentie gaan hand in hand”. Het is duidelijk dat er over het onderwerp nog menig debat zal volgen en dat het groenboek van de Commissie en de raadplegingsprocedure op het juiste moment kwamen.

Grenzen vormen geen barrière voor territoriale cohesie.

En waar staan we nu? Met het argument dat het niet het moment is om richtlijnen en verordeningen op te stellen, drong Andreas Faludi, hoogleraar ruimtelijke beleidstelsels aan de Technische Universiteit Delft, aan op de voortzetting van “pragmatische beleidsplanning” met een systematische beoordeling van de gevolgen door transnationale en subnationale panels en een krachtig nastreven van het cohesiebeleid op alle niveaus.

Het woord “territorium” definiëren is lastig. Het wordt enerzijds geassocieerd met de notie van Staten; landen zijn geen land zonder territorium. Anderzijds duiken territoria nu op als producten van menselijke bedoelingen. “Er is een spanningsveld tussen beide begrippen”, verduidelijkte Faludi en hij voegde eraan toe dat het heel moeilijk is voor lidstaten om hun bevoegdheden over te dragen aan transnationale groepen.

Al vinden lidstaten het dan misschien moeilijk te geloven dat samenwerking tussen regio’s de concurrentiekracht en de levens van hun burgers kan verbeteren, voor de overtuigde beleidsmakers is het probleem meer hoe het effect op het terrein kan worden beoordeeld. De meest gebruikte indicator, het BBP, beschrijft de situatie niet gedetailleerd genoeg. Zoals Mathernova verklaarde, kunnen indicatoren een normatieve of een descriptieve functie hebben. In het eerste geval is en blijft het BBP centraal staan omdat het zo duidelijk is. Voor de descriptieve functie werkt de Commissie samen met Eurostat om een beter begrip te krijgen van de dynamiek.

Tot welk resultaat ze ook komen, niet iedereen zal er tevreden mee zijn. “Indicatoren zijn echt een probleem, want elke lidstaat probeert te achterhalen wat hij erbij kan winnen”, aldus Faludi.

Zoals commissaris Hübner verklaarde: “Je hebt de interne markt die is gebouwd op concurrentievermogen en het stabiele, macro-economische kader van de eurozone. En daarnaast heb je het cohesiebeleid, dat sociaaleconomische overeenstemming en solidariteit nastreeft. **We hebben een enkel cohesiebeleid nodig dat antwoord geeft op alle maatschappijen, territoria en regio's. Eén munt, één markt, één cohesiebeleid**”.

Kredietcrisis werpt schaduw

De chaos op de financiële markt, waar niemand aan had kunnen denken toen de conferentie werd gepland, zou duizenden innovatieprojecten door heel Europa op losse schroeven kunnen zetten en dramatische gevolgen kunnen hebben voor groei en werkgelegenheid.

Michael Ralph, woordvoerder van Vladimir Spidla, de commissaris voor Werkgelegenheid, Sociale Zaken en Gelijke Kansen, sprak de vrees uit dat de crisis twijfel zou kunnen zaaien over wat is bereikt onder de Lissabonstrategie. “Sociale fondsen kunnen en moeten gebruikt worden om onze werknemers en werkgevers te stimuleren; ze zijn onmisbaar voor groei in de toekomst. **We moeten altijd voor ogen houden dat het de zwaksten zijn die het meest te lijden hebben van een recessie.**”

De dreiging van een vicieuze cirkel werd door Alain Rousset, voorzitter van de Vereniging van Franse Regio's, geschetst op de persconferentie die de aftrap was voor de conferentie. Hij vroeg om kortetermijnfondsen om bedrijven en onderzoeksinstituten in de EU door de volgende twee jaar te halen. “Eerst moeten de gevolgen en de duur van de crisis worden geminimaliseerd. Anders riskeren we kredietinvesteringen uit te stellen omdat innovatie niet wordt voortgezet omdat de kredieten zijn opgedroogd.” Hij vreest dat als privé-investeringen te klein zijn, de banken niet zullen volgen.

Afgevaardigden van de Commissie verzekerden de conferentie dat er financiële maatregelen op komst waren om de situatie voor de lidstaten te verlichten.

En de mening van de deelnemers?

“Dit was een goed georganiseerde, interessante conferentie met dynamische bijdragen van de sprekers. Al zijn de hoofdpunten nu duidelijker, het zou nog beter geweest zijn om de meningen te horen van degenen die het niet eens zijn met het idee van cohesie en zijn territoriale dimensie. Dat zou het debat wat steviger maken.”

Concha Játiva Sevilla – belast met Regionaal beleid op het directoraat-generaal voor Economie van de provinciale regering van Valencia.

Wat betekent territorium voor u?

IT
Territorio – land met een regering en grenzen

DE
Gebiet – gebied
Territorium – land en de mensen die er wonen

FI
Alue – gebied

FR
Territoire – land en de mensen die er wonen

EN
Territory – land dat iemand toebehoort
Terrain – stuk grond, vooral inzake geografische kenmerken

EL
Έδαφος – grond; stuk land, gebied

REGIO agenda

Data	Evenement	Plaats
5-6 februari 2009	Conferentie voor belanghebbenden van de EU-strategie voor het Oostzeegebied http://ec.europa.eu/regional_policy/cooperation/baltic/events_en.htm	Rostock (DE)
9-13 februari	Directoraat-generaal voor Energie en vervoer van de Europese Commissie, de Europese instellingen en de voornaamste belanghebbenden op het gebied van duurzame energie komen bijeen voor de derde Europese week van de duurzame energie (EUSEW) http://www.fedarene.org/events/Fedarene_events/Eusew_2009/Eusew2009_events.htm	Brussel en andere Europese steden
Eind februari	Openbare raadplegingsperiode betreffende het groenboek over de toekomst van territoriale cohesie loopt af – verwerking van de resultaten wordt laat in het voorjaar verwacht	
21-24 juni	ISPIM-conferentie - De Toekomst van Innovatie georganiseerd door ISPIM, vindt plaats bij de Austrian Federal Economic Chamber en wordt gesteund door DANUBE - European Programmes for Training, Research and Technology and Ratio Strategy & Innovation Consulting http://conference.ispim.org/	Wenen (AU)
25-29 augustus	49 ^e Jaarcongres van de European Regional Science Association http://www.ersa.org/spip.php?rubrique2	Łódź (PL)

Laat uw stem horen

Het raadplegingsproces voor het groenboek over territoriale cohesie zal tegen eind februari afgesloten worden en de Commissie wil heel graag weten wat u daarover te zeggen hebt.

Via de onderstaande link komt u terecht op een website over dit raadplegingsproces met de tekst van het groenboek en de gelegenheid om uw stem te laten horen:

http://ec.europa.eu/regional_policy/consultation/terco/index_nl.htm

Voor meer informatie over hoe u uw reactie kunt geven, wie u kunt bereiken voor meer informatie en relevante achtergrondstukken, zie:

http://ec.europa.eu/regional_policy/consultation/terco/consultation_nl.htm

Binnengekomen bijdragen worden op internet bekendgemaakt. Lees eerst de speciale privacyverklaring op de site om te weten wat er met uw persoonlijke gegevens en uw bijdrage wordt gedaan.

REGIO en netwerken

De toekomst van het Oostzeegebied

De Commissie roept u op om uw mening te geven en bij te dragen aan een conceptstrategie voor het Oostzeegebied op de website van de strategie. Een openbare raadpleging startte begin november en liep tot eind 2008. De bijdragen zullen op internet bekend worden gemaakt. De strategie bedoelt de regio duurzaam voor het milieu te maken, welvarend, toegankelijk, aantrekkelijk en veilig. Het raadplegingsdocument vraagt waar financiering het best naar toe kan gaan, hoe er een evenwicht gevonden kan worden tussen de behoeften van het milieu en de groei en ontwikkeling van de streek, en hoe er een rationeler gebruik van de zee kan worden gemaakt. Om deze en de andere genoemde thema's op te lossen, zijn zo veel mogelijk positieve bijdragen nodig – het gebied is van een complexiteit zonder weerga. De betrokken landen zijn acht lidstaten, Noorwegen en een deel van de Russische Federatie. De strategie zal worden voltooid en tegen juni 2009 als een Mededeling aan de Raad worden aangeboden. Dan zullen ook de leidinggevendende van de programma's van het EU-cohesiebeleid elkaar in Zweden ontmoeten om de acties die worden aangegeven in de strategie in te passen in de beschikbare fondsen van het cohesiebeleid. Een van de volgende nummers van Panorama magazine zal geheel gewijd zijn aan het Oostzeegebied. http://ec.europa.eu/regional_policy/consultation/baltic/consultation_en.htm

Eurostat regionaal jaarboek

In de uitgave 2008 van het Eurostat regionaal jaarboek staat een overzicht van de laatste economische, sociale en demografische ontwikkelingen in de 271 regio's van de 27 EU-lidstaten, de regio's van de drie kandidaat-lidstaten (Kroatië, de Voormalige Joegoslavische Republiek Macedonië en Turkije) en van de vier EVA-landen (IJsland, Liechtenstein, Noorwegen en Zwitserland). Dit jaarboek van het bureau voor de statistieken van de Europese Gemeenschappen bevat een grote variëteit aan gegevens uit verschillende statistische gebieden zoals hoofdstukken over bevolkingsgroepen, steden, BBP, huishoudens, statistieken over de structuur van het bedrijfsleven, de arbeidsmarkt, transport, toerisme, wetenschap, technologie en innovatie, gezondheid, landbouw, arbeidskosten en sectorale productiviteit. <http://ec.europa.eu/eurostat>

Conferentie "Networking for Results" en Regiostars 2009

Op 16 en 17 februari 2009 zullen directoraat-generaal Regionaal beleid en andere diensten van de Europese Commissie, in samenwerking met het Comité van de Regio's, de jaarlijkse conferentie inzake het initiatief "Regio's voor economische verandering" houden met de titel "Networking for Results". Het doel van de conferentie is dat de meer dan 500 deelnemers, in negen workshops, netwerken kunnen opbouwen en goede praktijken uitwisselen om de Lissabonstrategie voor groei en werkgelegenheid op regionaal niveau uit te voeren. Door te discussiëren over het Europees regionaal beleid en zijn instrumenten, kunnen regio's van elkaar leren en voorbeelden van goede praktijken en bestuur omzetten in actie via mainstream-beleid en programma's. Inschrijven kan vanaf begin december op de Info regio website.

Op de avond van 16 februari zal Europees commissaris Danuta Hübner de "RegioStars"-prijs voor 2009 uitreiken aan de winnende regionale projecten. Deze prijs is bedoeld om goede praktijken in de Europese regionale ontwikkeling te verspreiden. http://ec.europa.eu/regional_policy/cooperation/interregional/ecochange/index_en.cfm

Werken voor de Regio's - EU Regionaal Beleid 2007-13

http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/presenta/working2008/work_nl.pdf
De ins en outs van het Europees regionaal beleid. Beschikbaar in 22 talen.

Cohesiebeleid 2007-13 Landendocumenten

http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/informat/info_en.htm
Een overzicht van de prioriteiten voor nationale investeringen, financiële steun en de verwachte gevolgen van het cohesiebeleid in de 27 lidstaten.

Beschikbaar in het Engels, Frans en Duits en de ta(a)len van de lidstaat.

Vijfde voortgangsverslag over de economische en sociale cohesie Groeiende regio's, groeiend Europa

http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/reports/interim5/com_2008_371_nl.pdf
Beschikbaar in 22 talen.

Cohesiebeleid 2007-13 Officiële commentaren en teksten

http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/regulation/pdf/2007/publications/guide2007_nl.pdf
Nu beschikbaar in 22 talen.

De complete teksten van EU-wetten, voorstellen en officiële documenten vindt u online op
<http://eur-lex.europa.eu/nl/index.htm>

Online

http://ec.europa.eu/regional_policy/funds/recovery/

Financiële crisis – het antwoord van het Europese cohesiebeleid. Bekijk de nieuwe rubriek op de website van Inforegio om te weten hoe het cohesiebeleid bijdraagt tot het economisch herstelplan van de Europese Commissie. Op 26 november kwam de Europese Commissie, in antwoord op de aanhoudende economische crisis en de vertraging van de Europese economie, met een vergaand herstelplan voor Europa. Het Europees cohesiebeleid levert een aanzienlijke bijdrage tot dat plan. Er is een reeks juridische en niet-juridische maatregelen getroffen om de uitvoering van projecten op het terrein te versnellen en het vertrouwen en de dynamiek van de Europese economie te herstellen.

http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/working/regions2020/index_en.htm

REGIO'S 2020: Commissieverslag over toekomstige uitdagingen nu online

“Regio's 2020”, een nieuw verslag van DG Regionaal beleid van de Europese Commissie, geeft een eerste vooruitblikkende analyse van de waarschijnlijke gevolgen voor de regio's van vier van de grootste uitdagingen voor Europa: mondialisering, vergrijzing van de bevolking, klimaatverandering en energiebevoorrading. Met een serie indicatoren maakt het verslag duidelijk in welke mate de Europese regio's kwetsbaar zijn voor deze problemen en het bestudeert de potentiële verschillen waartoe deze in de hele Unie kunnen leiden. De bevindingen zullen worden opgenomen in het reflectieproces over de toekomst van het Europese cohesiebeleid.

<http://www.interreg4c.eu/>

INTERREG IVC maakt deel uit van de doelstelling “Europese territoriale samenwerking” en tracht regio's met ervaring in contact te brengen met regio's die deze ervaring nodig hebben door te helpen bij de uitwisseling van kennis en beste praktijken. Op de website vindt u oproepen voor het indienen van voorstellen, materiaal voor de aanvraag van financiering en informatie over contactpunten bij u in de buurt.

<http://lisbon.cor.europa.eu/lisbon-monitoring-platform.html>

Het Lisbon Monitoring Platform is een onderdeel van de website van het Comité van de Regio's, dat de relatie bestudeert tussen het cohesiebeleid en de groei- en werkgelegenheidsdoelstellingen van de Lissabonstrategie. Het Platform probeert onder andere aan te geven met welke moeilijkheden plaatselijke overheden te maken krijgen bij het uitvoeren van de strategie en helpt zoeken naar realistische oplossingen; het geeft plaatselijke en regionale overheden argumenten voor hun landelijke debatten en het ziet erop toe hoe regionale en plaatselijke autoriteiten bijdragen aan nationale hervormingsprogramma's over groei en werkgelegenheid. De gehele site biedt analyses en begeleiding.

Openbare raadpleging: wij hebben uw ideeën nodig

Deze publicatie concentreerde zich op de analyse van het groenboek van de Commissie over de toekomst van territoriale cohesie. Als u geen tijd hebt gehad om deze te lezen, bezoek dan de website, waar u de tekst vindt en uw mening kunt geven zolang de openbare raadpleging loopt. Deze sluit eind februari, dus als u uw ideeën, hoop of vrees wilt uitspreken, is dit uw kans.

http://ec.europa.eu/regional_policy/consultation/terco/index_nl.htm

Contacten

Raphaël Goulet
Tervurenlaan 41, B-1040 Brussel
Fax (32-2) 29-66003
E-mail: regio-info@ec.europa.eu
Internet: http://ec.europa.eu/regional_policy/index_en.htm

ISSN 1725-8146

© Europese Gemeenschappen, 2008
Reproductie is, met bronvermelding toegestaan

Gedrukt in België

Bureau voor officiële publicaties
der Europese Gemeenschappen
L-2985 Luxemburg

Publicatiebureau
Publications.europa.eu